

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

6. The Children's Climate Risk Index (CCRI) Interactive Atlas. URL: <https://ndcpartnership.org/knowledge-portal/climate-toolbox/childrens-climate-risk-index-ccri-interactive-atlas>.
7. Україна приєднується до Міжнародної Декларації про дітей, молодь і кліматичні дії. URL: <https://mepr.gov.ua/ukrayina-pryyednuyetsya-do-mizhnarodnoyi-deklaratsiyi-pro-ditej-molod-i-klimatychni-diyi/>.
8. Declaration on Children, Youth and Climate Action. URL: <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration#declaration>.
9. ЮНІСЕФ та Міндовкілля об'єднують зусилля для орієнтованого на дітей відновлення України та залучення молоді до кліматичних дій. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/unicef-and-ukraines-environment-ministry-unite-ensure-safer-greener-future-children>.

Надежденко Аліна,
кандидат наук з державного управління, доцент кафедри права
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ІБЕРІЙСЬКОЇ МОДЕЛІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Модель місцевого самоврядування, відома як «іберійська», сформувалася на Піренейському півострові, який має історичну назву Іберія. Вона виникла в Іспанії та Португалії, що знаходяться на цьому півострові, а пізніше поширилася на інші країни, які так чи інакше перебували під впливом або були колоніями Іспанії та Португалії. Сьогодні іберійська модель у своєму історичному вигляді залишилась у 17 країнах, в тому числі в таких найбільших країнах Латинської Америки, як Аргентина, Бразилія, Чилі, Колумбія, Еквадор, Перу та інших [1].

У країнах з іберійською моделлю місцевого самоврядування тісно переплітається з централізованим державним управлінням. Ключовим принципом іберійської моделі є виборність органів місцевого самоврядування населенням відповідних адміністративно-територіальних одиниць, зокрема місцеві ради (хунти) та їхні керівники (алькальд, мер, префект, регідор). Так, у Португалії муніципальні ради формуються шляхом прямих виборів, в Іспанії алькальди (голови муніципій) обираються місцевою радою або безпосередньо громадянами.

В той же час голови муніципій (мери, алькальди, префекти, регідори тощо) є водночас і керівниками місцевих рад, і представниками центральної влади на місцях, оскільки вони затверджуються урядом. Наприклад, у Перу мер муніципії є головою місцевої ради, але одночасно він представляє уряд і відповідає за виконання рішень, забезпечуючи баланс між місцевими і національними інтересами. Відповідно до статей 101 та 102 Конституції Чилі, адміністрування на рівні громад (субделегацій) здійснюється муніципалітетами, до складу яких входять представники (регідори), які обираються населенням строком на три роки, їхня кількість у муніципалітеті залежить від кількості жителів цієї громади. Муніципалітет після свого обрання призначає очільника – алькальда, який водночас є головою муніципалітету та його виконавчим органом. У передбачених законом випадках алькальд призначається Президентом Республіки Чилі. Крім того, Президент може звільнити алькальда за згодою Зборів провінції [2, с. 125].

А Конституція Бразилії встановлює такі положення: муніципалітети самостійно визначають свій статус шляхом прийняття відповідного правового акта, однак цей акт не має суперечити іншим, які мають вищу юридичну силу. Усі муніципалітети мають власні законодавчі та виконавчі органи, які є незалежними та не підпорядковуються органам влади штатів і федерації. Виконавчу владу на місцях очолює мер (префект), який одночасно є виконавчим органом ради та представником державного управління, який контролює діяльність ради. Представницьким органом є Палата депутатів муніципальної ради, що обираються що чотири роки одночасно [3].

Отже, акцентуємо увагу, що у країнах іберійської моделі місцевого самоврядування місцеві ради обираються населенням, а глави муніципій (адміністрацій) – або населенням, або радою. У всіх випадках голови муніципій затверджуються органами державної влади, і тому поєднують у своїх руках публічну владу територіального колективу та державну владу [4, с. 391].

Таким чином ключовою особливістю у характеристиці іберійської моделі місцевого самоврядування є те, що управління здійснюється обраними громадою представницькими органами муніципального управління і відповідними головними посадовими особами; які водночас є головами рад та їх виконавчих органів, затверджуються центральною владою як представники державної влади з правом контролю за діяльністю ради, що, в свою чергу, свідчить про високий рівень централізації публічного управління.

У іберійській моделі місцевого самоврядування місцеві органи влади знаходяться під суворим контролем як з боку центральних органів влади, так і з боку населення. Так, Конституційний трибунал в Еквадорі розглядає оскарження рішень місцевих органів влади з мотивів їхньої невідповідності Конституції або порушення чинного законодавства. Доречи

Конституційний трибунал в Еквадорі не є частиною судової моделі, але має юрисдикцію щодо перевірки законності рішень як державних, так і муніципальних органів. Таким чином, навіть місцеві рішення можуть бути переглянуті на національному рівні, якщо вони порушують конституцію. Подібний механізм функціонує й у Перу, де громадяни мають право звертатися до Конституційного трибуналу, якщо вважають, що рішення місцевих рад суперечать їхнім правам або загальноприйнятим правовим нормам, а для ініціювання розгляду потрібно зібрати щонайменше 1% підписів виборців відповідної адміністративної одиниці.

У багатьох країнах Латинської Америки, включаючи Перу та Колумбію, громадяни мають право відкликати голів муніципій або членів місцевих рад достроково. Для цього потрібно зібрати петицію з підписами, що підтверджують підтримку відкликання, зазвичай у розмірі 10-20% виборців відповідної території.

Окремо зазначимо, що голова муніципії, як представник центральної влади, має повноваження щодо контролю за рішеннями місцевих рад. Він може блокувати рішення на підставі незаконності або недоцільності, а також звертатися до судових чи адміністративних органів із заявами про їх анулювання. Наприклад, у Перу мер муніципії може ініціювати перевірку рішень ради, звертаючись до Конституційного трибуналу, якщо вважає їх незаконними, що, в свою чергу, забезпечує додатковий рівень контролю за законністю місцевого управління. В Уругваї алькальд (мер) муніципії може звернутися до Трибуналу адміністративних спорів із запитом про скасування рішення місцевої ради, якщо воно суперечить законам або прийняте з порушенням процедур [5, с. 391].

Таким чином, характерний для іберійської моделі місцевого самоврядування механізм оскарження рішень, дає змогу забезпечити баланс між місцевими і державними інтересами, сприяючи дотриманню законності у прийнятті рішень. Водночас залучення громадян до контролю через петиції та механізми відкликання підвищує відповідальність місцевих органів перед населенням. Подібна модель дозволяє оперативно реагувати на можливі порушення, але також вимагає ефективного функціонування інституцій для уникнення зловживань владою і забезпечення рівноваги між виконавчою владою муніципії та місцевою радою.

Отже, іберійська модель місцевого самоврядування є досить цікавою моделлю, яка має свої переваги та недоліки. Серед основних переваг цієї моделі можна відзначити високий рівень автономії місцевих органів влади, що дозволяє їм ефективно вирішувати питання, що стосуються розвитку територіальних громад, з урахуванням місцевих особливостей. Крім того, іберійська модель характеризується сильним впливом місцевих виборних органів на прийняття рішень, що сприяє більшій залученості громадян до процесів управління.

Проте, незважаючи на ці позитивні аспекти, є й певні недоліки, серед яких можна виокремити ризик надмірної фрагментації влади, що може призводити до невідповідності між рішеннями на місцевому рівні та загальнонаціональними стратегіями розвитку.

Таким чином, успіх іберійської моделі залежить від здатності забезпечити баланс між автономією місцевих органів влади та централізованим контролем, що гарантує узгодженість національної політики з локальними інтересами.

Література

1. Піддубний. І.А. Історія країн Латинської Америки. Острівні країни Карибського басейну. Гайана, Сурінам, Гвіана: навч. пос. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 192 с.
2. Чиркін А.С., Волович Д.О., Тищенко О.С. Особливості іберійської моделі місцевого самоврядування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 123-126.
3. Constituicao da Republica Federativa do Brasil. URL: http://www.russobras.com/doc/const_do_brasil_1988.pdf (дата звернення: 22.10.2024).
4. Попко В. Іберійська модель місцевого самоврядування. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 3. С. 390–395.
5. Сухонос В.В. Механізм держави і місцеве самоврядування: дихотомія антиномії і симбіозу в конституційно-правовій парадигмі: монографія. Суми: ПФ «Видавництво «Університетська книга»». 2018. 287 с.

Тихомирова Галина,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права
Маріупольський державний університет

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ЄСПЛ ТА ЯКІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОГО ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Пріоритетним завданням нашої держави має бути функціонування такої національно-правової системи, яка буде максимально ефективною у питаннях захисту прав людини. Громадяни України мають отримувати усі гарантії відповідного захисту прав ще на внутрішньодержавному рівні, перш ніж вони звернуться до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). У суспільстві, перш за все, повинно виокремитися розуміння того, що ЄСПЛ не є обов'язковою інстанцією в процесі оскарження рішень національних судів та пошуку